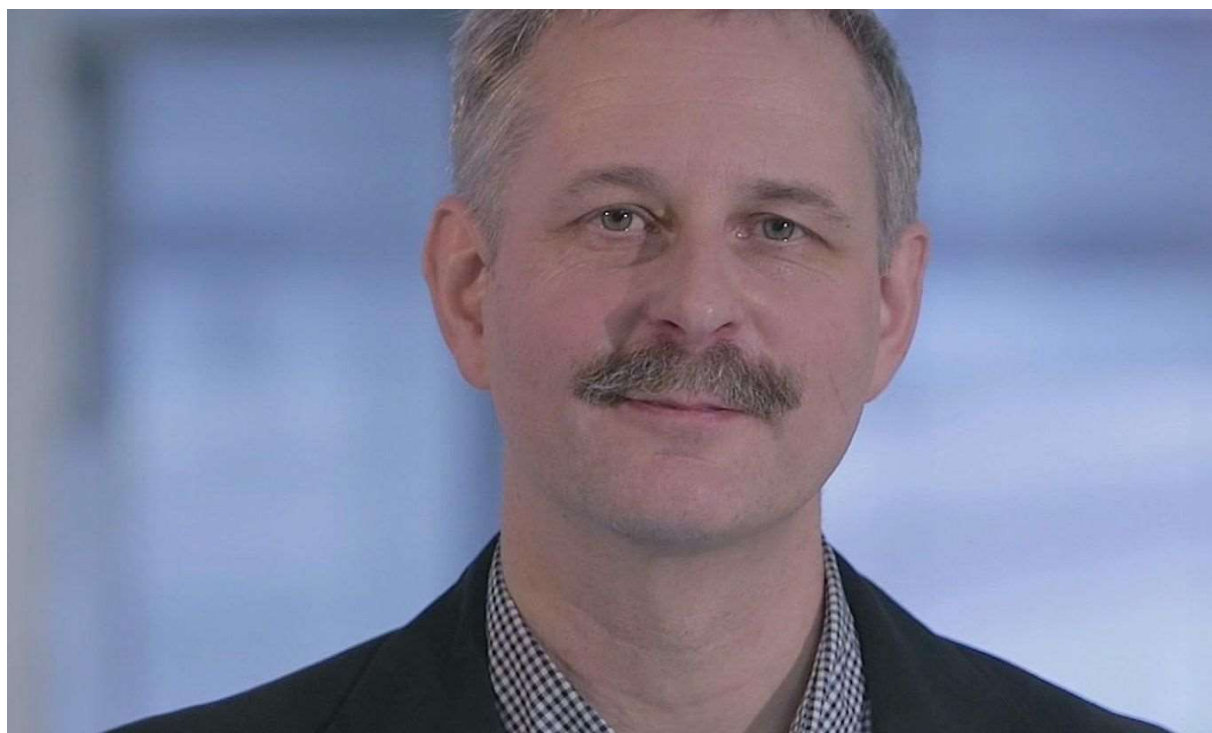

Allan Puur: tagasipilk mullusele rahvastikuaastale

Postimees 15.mai 2020

Loe lähemalt: <https://leht.postimees.ee/6973622/allan-puur-tagasipilk-mullusele-rahvastikuaastale>

Eesti rahvastiku-muutuste värskematest andmetest kirjutab rahvastikuteadlane Allan Puur.

Nädala algul avaldas statistikaamet 2019. aasta rahvastikum muutuste arvustiku. Eesti hinnanguline rahvaarv selle aasta algul oli 1 328 976, s.o 4156 inimese võrra rohkem kui aasta varem. Mullune oli seega juba viies aasta, mil rahvaarv kahanemise asemel kasvas. Aastate 2015–2019 kokkuvõttes ulatub juurdekasv 15 700 inimeseni, mis on võrreldav Rakvere elanikkonnaga. Asetleidnud muutus eristab Eestit lähinaabritest Lätist ja Leedust, kus rahvastikukadu on jätkunud ka viimastel aastatel, ehkki pidurdudes. Euroopa Liidu idapoolsetest riikidest suurenes rahvaarv 2018. aastal (möödunud aasta lõplikud andmed pole veel kättesaadavad) Sloveenias, Slovakkias ja Tšehhis.

Rahvaarvu kasvule pöördumise põhjuseks on olnud väljarände ülekaalu asendumine sisserände ülekaaluga. 2019. aastal hindas statistikaamet Eestisse elama asunute

koguarvuks 18 259 inimest ja lahkujate arvuks 12 801. Positiivne rändesaldo suurendas rahvaarvu 5458 inimese võrra. Võrreldes aasta varasemaga oli sisserändajaid 700 võrra rohkem, kuid kuna lahkujate arv suurenes mõnevõrra enam, jäi sisserände ülekaal väljarändest väiksemaks kui aastal 2018.

Rände geograafias möödunud aastal märkimisväärseid nihkeid ei toimunud. Lähteriikidest oli kõige rohkem saabujaid Soomest (2600 inimest), järgnesid Venemaa (1120) ja Ukraina (850). Kaugematest piirkondadest oli Eestisse tulijaid enim Aasiast (797). Eestist lahkujate peamine sihtriik oli endiselt Soome (2333), kuid kolmandat aastat järjest oli Soome lahkujaid vähem kui põhjanaabrite juurest Eestisse saabujaid. See annab tunnistust tagasirände ülekaalust Soomest.

Eestist Venemaale ja Ukrainasse läinuid oli mitu korda vähem kui sealt saabunuid. 2019. aastal asus Venemaalt ja Ukrainast Eestisse elama vastavalt 754 ja 621 inimest rohkem, kui oli vastassuunas liikujaid. Ka kaugemate piirkondadega oli Eesti rändesaldo positiivne: Aasiast, Aafrikast, Ameerikast ja Okeaniast saabujate arv ületas mullu lahkujate arvu 915 võrra.

Eesti rändestatistikat tõlgendades on tarvis tähele panna, et 2015. aastal võttis statistikaamet kasutusele rände hindamise ainulaadse meetodika, mis tugineb inimeste poolt mitmesugustesse registritesse jäetud «elumärkide» kokkulugemisele. Selle tugevus on asjaolu, et nii on võimalik saada ettekujutus ka dokumenteerimata rändest. Kõnealuse meetodika nõrkuseks on aga tõsiasi, et teave registreerimata sisse- ja väljarände kohta on kaudne (oletuslik), mistõttu jääb teadmata nii saabujate lähte- kui ka lahkujate sihtriik.

Rahvastiku vananemises jõudis Eesti 2019. aastal uue märkimisväärse piirjooneni: eakate (65 aastat ja vanemad) osatähtsus rahvastikus kasvas esimest korda 20 protsendini.

Asi poleks mainimist väärt, kui dokumenteerimata elukohavahetused moodustaksid välisrändest väikese osa. Kuid mullu oli sellisest teadmata lähteriigist Eestisse saabumisi 8687 ja teadmata suunas lahkumisi 5492, mis moodustab ligi poole kogu välisrände mahust. Kui kaudselt tuletatud rändejuhud kõrvale jätta, oleks Eesti rändesaldo 2019. aastal olnud 2263 inimest ehk ametlikust rohkem kui poole väiksem. Kuna ränne on peamine rahvaarvu dünaamikat kujundav tegur, tuleks leida viise kasutatava meetodika täiustamiseks, et vähendada kaudse hindamisega seotud võimaliku ebatäpsuse ülekandumist rahvaarvu.

Erinevalt rändest oli loomuliku iibe panus rahvaarvu muutusse nagu paljudel eelnevatelgi aastatel negatiivne. Mullu sündis Eestis 14 099 last, mis on 268 võrra vähem kui aasta varem. Vähenemise peamine põhjus oli lapsesaamiseas olevate naiste arvu vähenemine – võrreldes eelneva aastaga ligi 2000 võrra.

Summaarne sündimuskordaja, mis mõõdab sündimuse taset, oli 2019. aastal 1,66 last naise kohta, aasta varem 1,67. Kordaja väike muutus tulenes peamiselt teiste, aga veidi

ka kolmandate sündide arvu vähenemisest. Kolmandaid sünde oli mullu mõne aasta taguse ajaga võrreldes siiski jätkuvalt umbes 500 võrra rohkem. Euroopa Liidu keskmisest on Eesti sündimuskordaja olnud viimasel kahel aastal kõrgem. 2019. aastal ületas emade keskmine vanus esimesel lapse sünnil Eestis 28 aasta piiri. Põhja- ja Lääne-Euroopaga võrreldes on see näitaja vaid 1–1,5 aasta võrra väiksem.

Mullu suri Eestis 15 401 inimest, 350 võrra vähem kui üle-eelmisel aastal. Kuna eakate arv suurenes samal ajal rohkem kui 4000 võrra, tähendab surmade arvu vähenemine eluea pikenemise jätkumist. Rahvastiku vananemises jõudis Eesti 2019. aastal uue märkimisväärse piirjooneni: eakate (65 aastat ja vanemad) osatähtsus rahvastikus kasvas esimest korda 20 protsendini. Sajandivahetusest alates on see suhtarv kasvanud kolmandiku võrra, ka rändepööre pole vananemise kulgu märkimisväärselt pidurdanud.

Eestlaste arv suurenes mullu ligi 2000 võrra ja ulatus selle aasta algul 909 552 inimeseni. Eestlaste arvu suurenemise taga oli peamiselt tagasiränne, kuid tõenäoliselt aitas kaasa ka eestlaste mõõdukalt positiivne loomulik iive. 2017. aasta algusest on eestlaste arv suurenenud kokku ligi 5000 võrra, kuid teistest rahvustest eestimaalaste rändest kantud juurdekasv on olnud veelgi suurem. Selle tulemusena on eestlaste suhtarv rahvastikus veidi vähenenud, kümne aasta taguse ajaga võrreldes umbes protsendi võrra.

Rahvastikukasvu püsivus viie järjestikuse aasta vältel annab kindlust arvata, et Eesti on veerandsajandi pikkuse kahanemisperioodi seljataha jätnud ning jõudnud ajajärku, kus rahvaarvu suurendavate tegurite mõju ületab või tasakaalustab seda vähendavate tegurite oma. Sellest muutusest ei maksa siiski teha ennatlikku järeldust, nagu oleks Eesti rahvastikuprobleemid nüüd lahenenud. Pigem on probleemide laad mõnevõrra teisenenud ja need sarnanevad senisest rohkem Põhja- ja Lääne-Euroopa riikide omadega. See muutus peaks olema üks lähtekohti ka valdkonda puudutavate arengukavade uuendamisel.